

ÖPPNA VÄGGAR I FARSTA

En utredning av möjligheten att skapa
öppna graffitiväggar i Farsta stadsdelsområde

Utredningen "Öppna väggar - Farsta" är framtagen på uppdrag av Farsta stadsdelsförvaltning.

Projektledare:
Joakim Wistmar

Arkitekter, Sundell Arkitekter:
Stella Reijo och Gabriel Wiklund

Landskapsarkitekt, Landskapslaget:
Anna Lebisch

Innehåll _____

Inledning 4 _____

Bakgrund 4 _____

Definition och avgränsningar 4 _____

Metod / kriterium 4 _____

Tillgänglighet

Yta

Trygghet

Offentlighet

Komplement 5 _____

Informationsskylt

Avfallskärl

Belysning

Picknickbord

Cykelställ

Konstruktion 6 _____

T-stöd

Temporära väggar

Platser 7 _____

Farstaängen 8 _____

Högdalstopparna 10 _____

Basketplan i Fagersjö 12 _____

Bollplan i Farsta strand 14 _____

Sammanfattning 16 _____

Källor / Tack! 17 _____

Inledning

I det här projektet har vi försökt skapa platser som bjuder in så många som möjligt att måla och titta på graffiti genom att göra generösa och generella platser att måla på.

Bakgrund

På uppdrag av Farsta stadsdelsförvaltning, genom Erfator Projektledning, har Sundell Arkitekter fått i uppdrag att undersöka möjligheten att anlägga öppna graffitiväggar i Farsta stadsdelsområde. Uppdraget är en följd av ett medborgarförslag och resultatet av utredningen kommer att ligga till grund för beslutsfattande och vidare arbete med de öppna väggarna.

Definition och avgränsningar

En öppen vägg är en yta som är fri för vem som helst att måla på under dygnets alla timmar.

Uppdragsområdet omfattar 2-4 platser på parkmark inom Farsta stadsdelsområde. Då stadsdelsförvaltningen inte äger några byggnader har vi inte undersökt möjligheten att uppföra en vägg på någon befintlig byggnad.

Varje vägg skall ha 30-40 meter målningsbar väggängd och vara ca 2,5 meter hög. Priset för väggarna bör ligga på max 10.000 kr / meter. Vi har räknat med att man kan måla på båda sidor om väggarna, och vi har haft som ambition att skapa ca 20 meter sammanhållen väggyta för att det ska gå att genomföra större samarbeten.

Metod / kriterium

Vi har undersökt området främst genom inventering till fots. Vi har även konsulterat stadsdelsförvaltningen som har kommit med förslag på platser. Vi har valt och utformat platserna utifrån en mängd kriterium som listas nedan. I platsernas utformning har vi använt oss av prefabricerade komponenter och satt samman dem efter varje plats unika förutsättningar.

Tillgänglighet

Platsen skall gå att komma till med servicebil och den skall vara tillgänglig för rullstolsburna. För att lägga en så liten del av projektets budget som möjligt på markarbeten har en av våra målsättningar varit att hitta platser där det endast krävs små eller inga åtgärder för att uppnå tillgänglighet. Förhoppningsvis leder denna besparing till att fler väggar kan byggas.

Yta

Vi har valt bort platser som inte är tillräckligt stora att rymma en vägg med 30-40 meter målningsbar väggyta. Vi har även valt bort platser där det inte finns minst fyra meter fri yta bakom den som målar. Enligt GraffitiFrämjandet är det ungefär så mycket som behövs för att kunna ta ett steg tillbaka och titta på målningen. Vi tror att många vill fotografera graffiti, och har därför försökt att lägga stora delar av väggarna på platser där det går att ta ett kliv tillbaka och knäppa av en bild.

Trygghet

Trygghet är ett väldigt subjektivt begrepp - vad som är otryggt för en person är tryggt för en annan. Vi har i utformningen av väggarna försökt att skapa rumsligheter med många siktlinjer, och få skrymslen och vrår. Vi har arbetat med stora platser framför väggarna och försökt att hålla ett avstånd mellan väggarna och gång- och cykelbanor och vägbanor.

Detta har vi inte gjort för att graffiti i sig är en otrygghet, utan snarare för att väggen som objekt fungerar som en rumsavdelare som blockerar sikten. Själva aktiviteten kan snarare befolka platsen och på så sätt göra att den upplevs som säkrare.

Offentlighet

Det offentliga rummets karaktär i Farsta varierar stort. Där finns alltifrån stora ytor skog, strandpromenader och stora grönytor till små gräsplättar mellan bostadshus och mellan vägbanor, till lekplatser och hårdgjorda torg.

Många av de stora parkerna i Farsta är i olika detaljplaneskedan och lämpar sig inte att uppföra väggar på. Detta har lett till att vi valt platser som ligger i bostadsområden. Detta behöver inte vara en nackdel, utan kan bli en möjlighet att skapa väggar som blir en del av en lokal gemenskap.

Komplement

Informationsskylt

Varje plats kompletteras med tydlig skyltning som välkomnar besökare till platsen och förklarar hur den får användas. Vi föresår placering av skyltning, men skyltningens utformning bör arbetas vidare med i nästa skede.

Avfallskärl

Alla valda platser kompletteras med avfallskärl för sprayburkar. Sprayburkar klassas som farligt avfall. Ett krav från stadsdelsförvaltningen är att kärlet skall vara slutna - det ska inte gå att komma åt burkarna utifrån, och det får inte bli något läckage från kärlet.

Vi föreslår att kärlet skall vara rejält tilltagna, för att det inte skall hamna sprayburkar vid sidan av kärlet och för att inte behöva tömma kärlet dagligen. Det är dock svårt

att säga exakt hur många som kommer att besöka väggen, och hur mycket spill det blir

Kostnaden för kärlet grundas dels på vilket kärl man väljer. Den baseras även på vilken transportkostnaderna och hur ofta kärlet/kärlet behöver tömmas.

Belysning

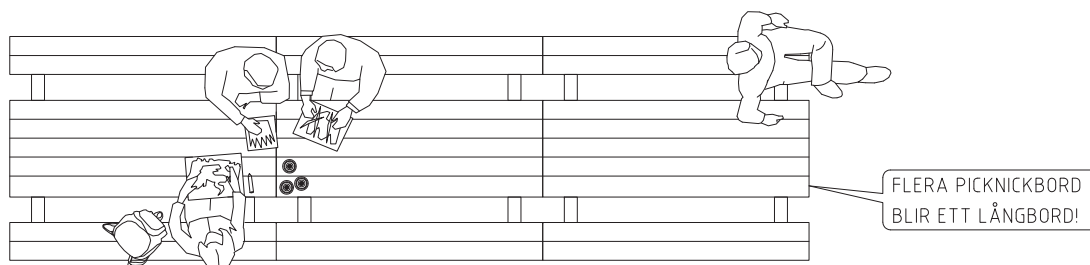
Väggarna kommer vara tillgängliga fram till kl 22 på kvällarna. De bör belysas kvällstid, och även dagtid under de mörkare månaderna med belysning i form av riktade strålkastare mot väggarna som eventuellt kompletteras med stämningsbelysning i omgivningen. I de fall där väggarna ligger i närheten av bostäder bör belysningen vara skärmd eller på annat sätt anpassas nattetid för att inte störa de boende i området.

Picknickbord

Som sittplats föreslår vi att man slår samman picknickbord till ett långbord som kan användas av besökare som vill vila benen eller äta matsäck. Där kan man sitta och vänta på sin tur att måla, skissa, eller titta på när en målning växer fram. Tillsammans fungerar de även som en katalysator för människor att mötas kring.

Cykelställ

Vi föreslår att varje plats kompletteras med ett cykelställ. Det är ett enkelt sätt att uppmuntra besökare att cykla till platsen.

Konstruktion

T-stöd

Ett enkelt och kostnadseffektivt sätt att bygga upp väggarna är att använda T-stöd: prefabricerade betongelement som i vanliga fall används som stödmurar. Från tillverkaren S:t Eriks, till exempel, kommer T-stöden i längder om två meter. Ett stöd väger flera ton, och är nästintill omöjligt att rubba. De behöver inte förankras i marken, men de bör grävas ner 300 mm under marken och täckas över med fint grus för att uppnå tillgänglighet framför.

Andra platser där man har använt T-stöd som graffiti-väggar är t ex Nyköping. Där har man inte grävt ner väggarna. Det är ett ännu mer kostnadseffektivt sätt, men då blir väggarna inte tillgängliga för rullstorsburna,

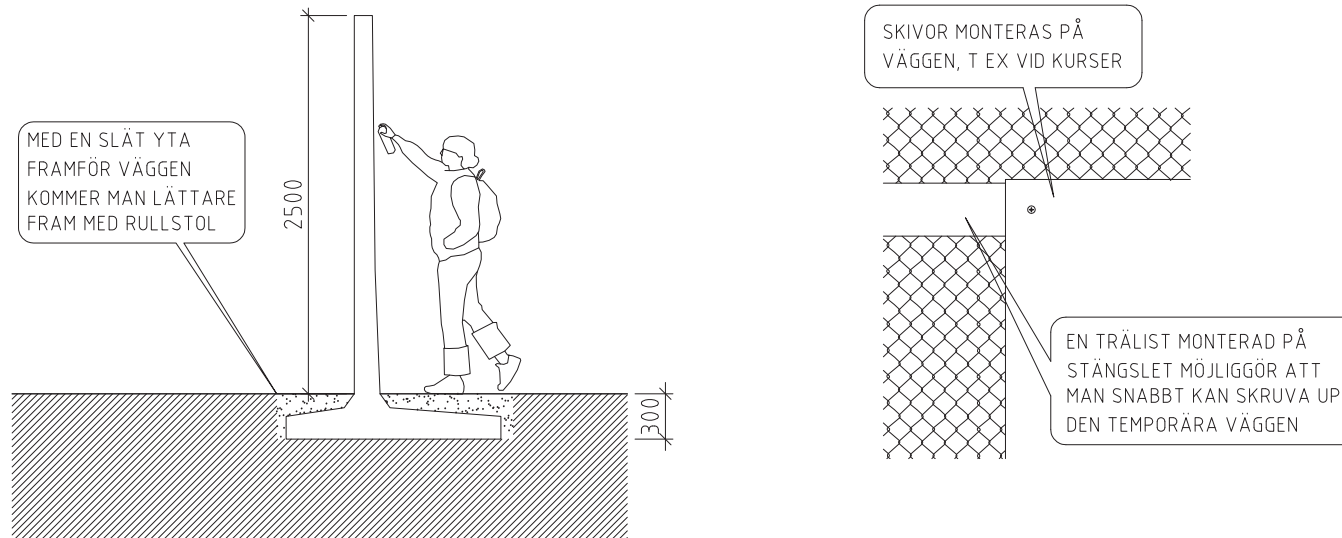
och slutresultatet är inte lika fint. Nedgrävda skiftar de karkatär från enkel konstruktion till att bli ett abstrakt konstverk.

Temporära väggar

Som komplement till betongväggarna föreslår vi att det ska vara möjligt att hänga upp skivor på de befintliga staket som finns i runt platsen i Fagersjö och Farsta strand. Tanken är att dessa temporära väggar kan hänga upp över dagen vid kurser, anordnade av till exempel Studieförbundet, eller Kulturskolan. Det skulle även kunna användas till företagsevent.

De temporära väggarna måste, till skillnad från de permanenta, knytas till en specifik verksamhet för att säkerställa att skivorna tas om hand. Skivorna måste tas ned vid dagens slut, delvis för att platsen inte ska kännas sluten nattetid men även av säkerhetsskä: en stark vind skulle kunna få stängslen att rasa, eller skivorna att lossna.

Det de temporära väggarna skulle tillföra platsen är möjligheten att på ett snabbt och billigt sätt addera extra vägglängd och på så vis ge fler personer möjlighet att måla samtidigt, och till och med bära med sin målning hem, om de så önskar.

Platser

De platser som vi har valt att arbeta vidare med redovisas på nästföljande sidor. Platserna är:

1. Gång- och cykelstråk vid Farstaängen
2. Högdalstopparna
3. Fagersjö basketplan
4. Bollplan i Farsta strand

Vi har även tittat närmare på ett antal platser, men valt bort dem från utredningen, då stadsdelsförvaltningen av olika skäl har ansett dem olämpliga att bygga på:

5. Hökarängsbadet
6. Högdalstopparna, nästan uppe på Hökarängstoppen
7. Gubbängsfältet (kan fortfarande vara ett aktuellt förslag, men för tillfälle är det under detaljplanear bete för andra verksamheter, därför avvaktar vi med denna plats)
8. Gubbängsmotet

Följande platser har utretts av stadsdelsförvaltningen som en följd på medborgarförslag men har avfärdats då de inte drifas av stadsdelsförvaltningen, och de andra förvaltningarna inte har något intresse av att upplåta sina ytor för graffiti.

9. Gångtunnel under Nynäsvägen
10. Bollplan vid Tallkrogen

Fördelar

- + Platsen ligger väl synlig, både från Nynäsvägen och Farstaången och blir ett intressant blickfång för de som cyklar/promenerar förbi på stråket intill.
- + Det krävs få/inga åtgärder för att uppnå tillgänglighet.
- + Bostäder i närheten av platsen ligger på långt avstånd/väl avskärmat från platsen.

Nackdelar

- I rusningstrafik kan det vara många som cyklar på stråket bredvid: det kan uppstå en konflikt mellan cyklister och målare.
- Bullrig plats som kan vara jobbig att vistas på under en längre tid.
- Det finns en risk att stängslet, som tillhör idrottsförvaltningen, bemålas.

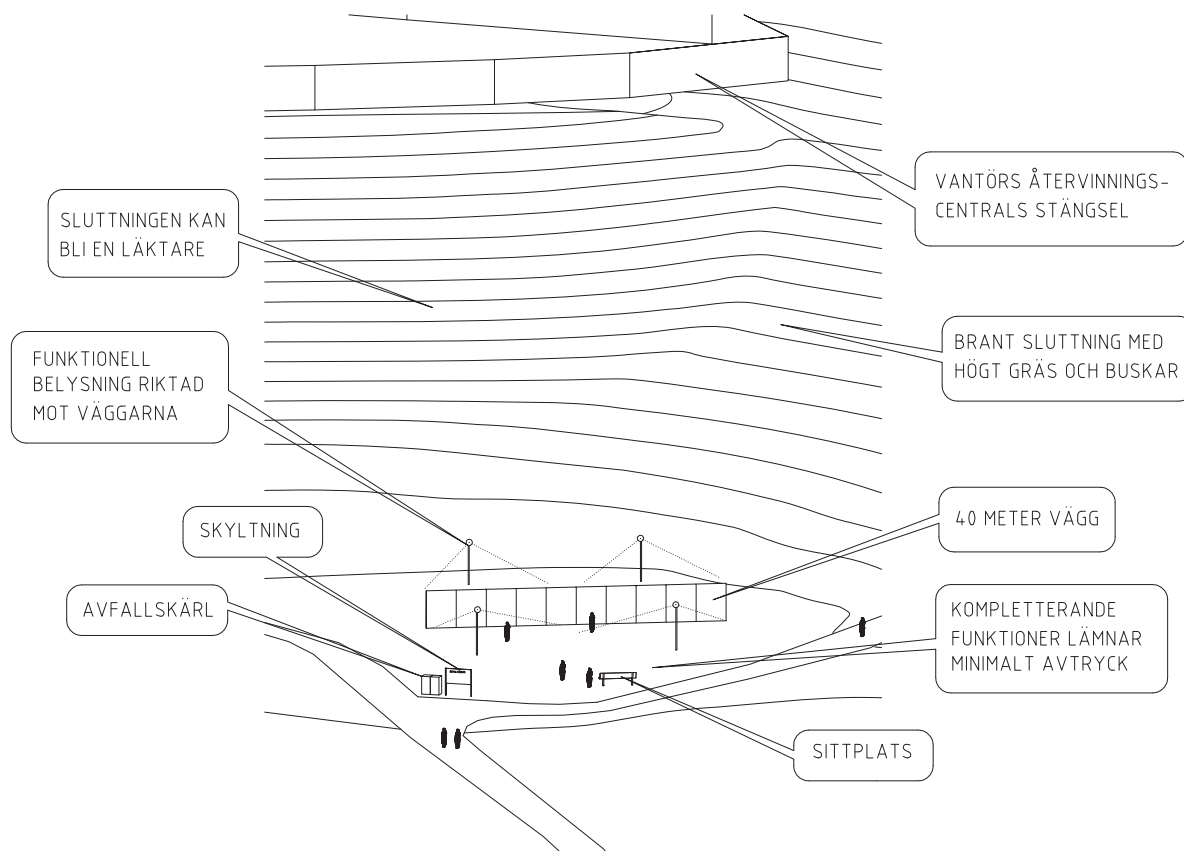

Högdalstopparna

Högdalstopparna är ett stort rekreationsområde på gränsen mellan Farsta och Vantör. Det består av tre höga toppar bestående av tippmassor. I Farsta stadsdelsområde ligger Hökarängstoppen och Fagersjötoppen. Det är en fascinerande plats som det sedan länge har funnits planer på att utveckla, men som aldrig blivit av.

Vi föreslår att utformningen av denna plats hålls

sparsmakad, med belysning och avfallskärl som enda komplement. Belysningen bör hållas minimal. Marken kommer att trampas upp, och bör, för att platsen ska ge ett mer städat intryck, täckas med grus eller stenmjöl. Det rör sig om en yta på ca 130 kvm.

Fördelar

- + Platsens storlek möjliggör för en stor vägg med mycket yta runtomkring,
- + Inspirerande plats! Området har urbana kvalitéer (bland annat i form av industrierna i närheten, det stora vattentornet i betong och utsikten över Stockholm som man kan se upp på topparna), samtidigt som det är naturskönt.
- + En graffitivägg skulle kunna vara startskottet till att

aktivera Högdalstopparna.

- + Nära till andra kulturplatser såsom graffitiväggarna i Snösätra industriområde och kulturhuset Cyklopen i Högdalen.
- + Platsen blir ett spännande blickfång från pendeltåget.
- + Det är långt till bostäder/verksamheter som kan störas av platsen.

Nackdelar

- Svårtillgängligt med rullstol: vägarna som leder till platsen är grusade och lite ojämna.
- Platsen ligger lite avskides. Detta är charmen med platsen, men samtidigt kan det upplevas som otryggt att stå där ensam och måla, speciellt kvällstid när mörkret lagt sig.
- Platsen har i dagsläget en informell boplats i närheten.

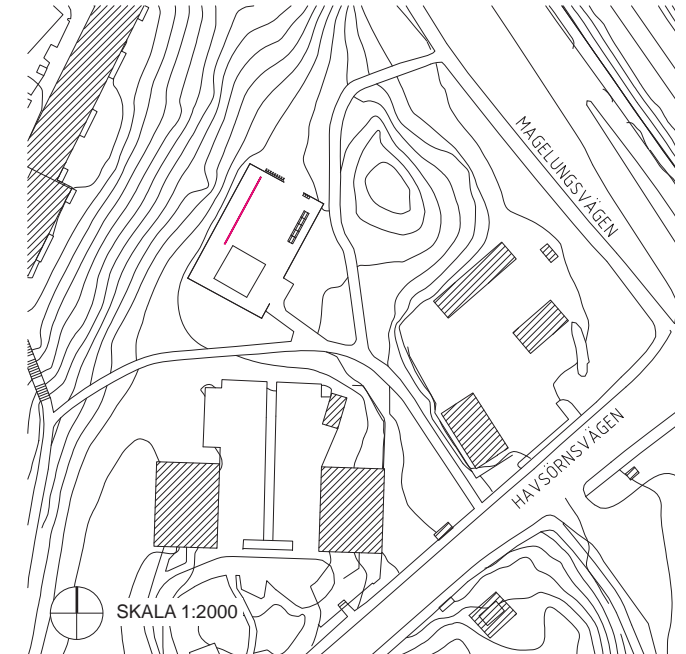
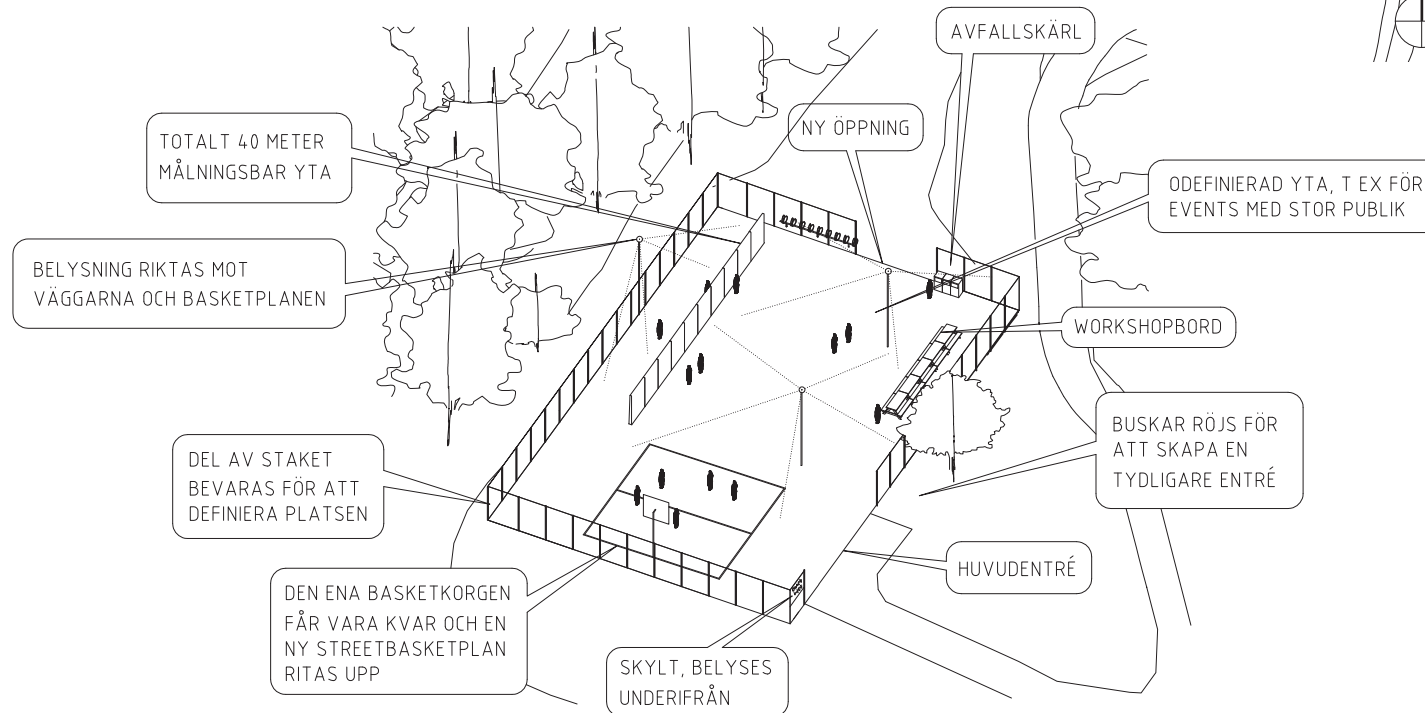
Basketplan i Fagersjö

Platsen är en basketplan i Fagersjö. Basketplanen ligger i en skogsdunge, nära två punkthus och en bensinmack. Nordost om platsen ligger Magelungsvägen - en trafikerad väg som binder ihop Farsta och Vantör. Från den närmsta busshållplatsen går bussar till bland annat Farsta Centrum, Högdalen och Liljeholmen. Nordväst om platsen, ovanpå en kulle, ligger ett bostadsområde.

En 20 meter lång vägg uppförs mot den gröna sluttningen.

Staketet öppnas delvis upp runt platsen för att skapa tydliga entréer, men bevaras mot sluttningen och mot sydväst, för att definiera platsen.

Belysning bör finnas vid väggarna för att möjliggöra målning även under vinterhalvåret. Belysningen bör skämmas av kvällstid, och släckas kl 22, för att inte störa de boende i området.

Fördelar

- + Det krävs få/inga åtgärder för att uppnå tillgänglighet.
- + Platsens storlek möjliggör för en stor vägg med mycket yta runtomkring, samtidigt som dess funktion som basketplan till viss del kan bibehållas.
- + Fagersjö saknar, enligt stadsdelsförvaltningen, aktiviteter för ungdomar. En vägg skulle kunna bli ett välkommet inslag i området.
- + Basketplanen ger ett mervärde till platsen.

Nackdelar

- Platsen ligger nära bostäder. Eventuellt kan vindar föra med sig lukt från sprayfärgen.
- Risk att närboende inte uppskattar förändringen av platsen.

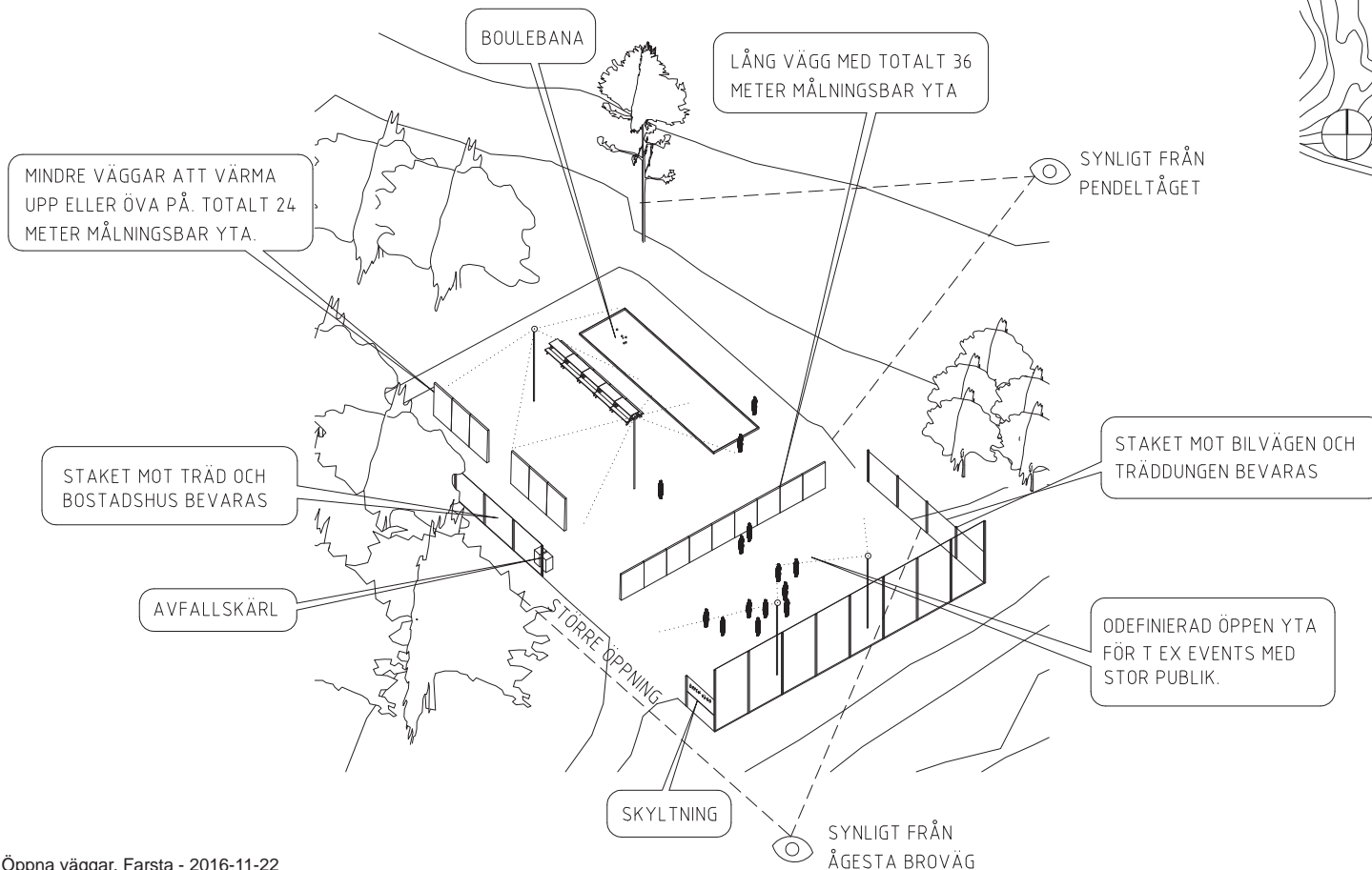
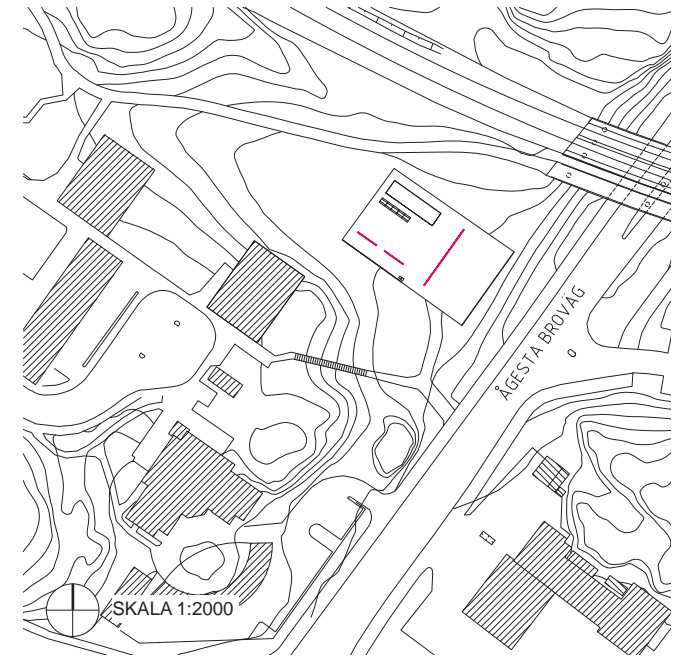
Bollplan i Farsta strand

Platsen är en grusplan i ett litet grönområde, ca fem minuter från Farsta Strands tunnelbane- och pendeltågsstation. I öster ligger Ågesta broväg och i norr susar pendeltågen förbi.

Vi föreslår att man på platsen bygger en lång vägg på 18 meter och två mindre väggar på 6 meter vardera. Den längre väggen placeras med gott om yta på båda sidor. De små väggarna vänder sig mot tåget, och ramar in platsen. De fungerar som ett komplement till den stora väggen, för målaren som bara vill öva, eller värma upp.

Utöver graffitiväggarna föreslår vi att man även anlägger en boulebana på platsen. Det är något som, enligt Stadsdelsförvaltningen, efterfrågats av pensionärer i området. Bouleplanen tar inget utrymme visuellt, och ger ett mervärde till platsen.

Precis som i Fagersjö ligger väggarna i nära anslutning till bostäder, och belysning nattetid bör skärmas av och släckas kl 22.

Fördelar

- + Det krävs få/inga åtgärder för att uppnå tillgänglighet.
- + Platsens storlek möjliggör för en stor vägg med mycket yta runtomkring, samtidigt som det finns gott om utrymme att förbättra möjligheterna för boulespel.
- + Nära till tunnelbanan och pendeltåg.
- + Platsen är synlig både från pendeltåget och Ågesta broväg.
- + Bouleplanen ger ett mervärde till platsen.

Nackdelar

- Platsen ligger nära bostäder. Eventuellt kan vindar föra med sig lukt från sprayfärgen.
- Risk att närboende inte uppskattar förändringen av platsen.

Sammanfattning

Vårt uppdrag har varit att identifiera två till fyra platser att anlägga öppna graffitiväggar på, och föreslå hur dessa platser skulle kunna se ut. Det har vi gjort utifrån samtal med Jan Ekman och Cecilia Rivard på Farsta stadsdelsförvaltning, genom att inventera Farsta till fots tillsammans med landskapsarkitekten Anna Lebisch från Landskapslaget, samt genom studier av parkplanen och pågående detaljplaner.

I den här utredningen har det inte funnits rum för att utveckla en plan för hur väggarna ska förankras lokalt. Vi

vill lägga viss emfas på vikten av dialog i detta projekt. Graffitinätverket är starkt, och vi tvivlar inte på att det kommer att komma folk till väggarna för att måla. Däremot tror vi att det är viktigt man arbetar aktivt kring väggarna, med kurser för nyfikna nybörjare som bor i Farsta, för att platserna ska bli en del av det lokala området och inte bara ett utflyktsmål för personer som redan målar graffiti.

I det fortsatta arbetet med väggarna tycker vi att man bör engagera lokala verksamheter i väggarna, exempelvis

Konsthall C och lokala skolor och/eller fritidsgårdar. Även GraffitiFrämjandet och studiefrämjandet, som anordnar workshops och kurser i graffiti skulle kunna kopplas in för att hjälpa till skapa ett lokalt engagemang kring graffiti och gatukonst. Information kring detta skulle kunna anslås på platsen, på lokala skolor och fritidsgårdar, eller på nätet.

Förslagsvis så skapas en närmare kontakt med någon av dessa institutioner i redan i nästa skede - det skulle ge väggarna en bra start.

Källor / Tack!

Undersökningen *Öppna väggar* av Nivå Arkitekter AB, på uppdrag av Södermalms stadsdelsförvaltning (2016.02.26) har fungerat som en grund för vår rapport. Vi har anpassat vår undersökning efter de förutsättningar som finns i Farsta, men till viss del använt deras nyckelord och struktur i vår undersökning.

Vi vill också rikta ett tack till GraffitiFrämjandet som har tagit sig tid att svara på alla våra frågor. Deras skrift *Öppna väggar, för främjandet av kultur och demokrati*, har varit till stor hjälp i utredningen.

Vi vill också tacka Jimmy Rosenholm, graffitimålare, som svarat på frågor, kommit med feedback och följt med ut till Fagersjö för att titta på basketplanen. Tack!